

הנאה חיה לכהילה שאינה עוד

בעיר ביאליסטוק במילויו הייתה קהילה יהודית גדולה, ציונית ותוספת. לאחר אלחאת העולם השנייה הקימו יוצאי ביאליסטוק יד חיה ונושאת להנצחתה, ובנו שכונה ביהוד על שם הקהילה שחרבה.

מיכאל פליקר בחצר "היכל ביאליסטוק".

היהודים יוצאי ביאליסטוק, "בית התזמורת" (היום המכילה למוסיקה "חד"), בית הכנסת, גני ילדים, וכאמורו היכל ביאליסטוק, ששופץ לאחר רונא, ובו נמצאים חדר-הנצחה והארכון, וכן מועדון הקשישים "ביתנו".

בשנת 1993, מלאת חמישים שנה לחיסול גטו ביאליסטוק, התקיימה אזכרה בעיר, בהשתתפות קבוצה גדולה של יוצאי ביאליסטוק ובני הדור השני והשלישי. "הפולנים אורכו אותנו יפה מאד", מסר מר פליקר. בבירור זה חנכה מחדש אנדרטה שהוקמה בבית הקברות לזכר 77 פרטיזנים יהודים שנרגעו ביום האנדרטה לחיסול הגטו. האנדרטה, שהוקמה לאחרונה לאחר המלחמה, אבדה ממשך כ-20 שנה, ורק בסิועו של תומס ישייאנסקי, עתונאי פולני שמתעניין בהיסטוריה היהודית, התגלתה האנדרטה, שופצה, וכאמור הזבחה מחדש בבית הקברות, לkrata הטקס.

השנה לאחר הביקור בפולין, הזמן הודיעו המקיים לאראץ את כאש עיריית ביאליסטוק ואת מושל המחו. "זו הייתה הגאותה הפרטיט שלי, אפשר לומר" – אומר מר פליקר – "שהנה, אנחנו שילמנו מהיר יקר, אבל יש לנו בית משלהן. הנהני להראות להם את הארץ, וזה לי מה להראות להם".

יוצאי ביאליסטוק ביהוד מערבים בחו"י הקהילה, לא רק בהנצחת העבר: לאחר רונא מקיף יהוד מגנות ע"ש צביקה מנדלבסקי בתיכון מקיף יוניברסיטאי ביאליסטוק. זל, פעיל חשוב ומקור בארגון יוצאי ביאליסטוק. חבריו הקהילה גם קולטים כulos את העליה נרכשו אדרמות לבנייה מאה בתים, אה"כ למאה בתים נספים, הקימו ליד הבתים גם משי עיר מושפחיםיהם ממדינות כלפיהם", אומר מר פליקר – "כמו מחויבותינו פעם – אנו קולטים עצת את העולים החדים. הגלגל חוזר".

על העיר: "bialistok היא עיר עתיקה שהחלה במאה ה-15 ככפר קטן על גת הנהר, והפכה לעיר עשיריה, שהיתה בה תעשיית טכסטיל, עורות, שמן ועציים. הקהילה היהודית הייתה מודמאורגנת, והיתה חשובה מיוחדת לילדיים. לא היה דבר כזה שילך לא לימד. אולי הוא היה רבב, אבל הוא למד".

"כל 5000 הקהילות שחבורו", מסביר פליקר את ייחודה של שכונות "קרית-bialistok" שביהוד – "זו הקהילה היחידה בעולם שהקימה אנדרטה חייה לזכר בנייה נוספת בשואה – שכונה שלמה על מוסדותיה".

"בקבוצת בעיות מגורים ועובדת שהיה בארץ" – מסר פליקר על החלטתו להקים את השכונה – "התאפשר יוצאי העיר בניו-יורק בשנת 1949, והחליטו לקנות את האדמות לבניית בתים ולתעשייה, ולהקם שכונה לבני העיר. תחילת נרכשו אדרמות לבנייה מאה בתים, אה"כ למאה בתים נספים, הקימו ליד הבתים גם משי עיר קטנים".

במשך השנים גדלה השכונה והתפתחה, וומה גם מוסדותיה, ביניהם תיקון מקיף יהוד, שהמبنיה הראשון שלו נתרם על ידי ארגון המורים

מאת עטרה מוסקוביץ'

הקהילה היהודית בעיר ביאליסטוק בפולין מנתה 60,000 נפש לפני מלחמת העולם השנייה. היו בה מוסדות כונו בתים נכסת, בית ספר, בית דין רבניים, עתונים, אגודות ספרות שונות, ארגונים ציוניים, בתים קשישים, בתים יתומים ולודז' זמנוח, יוצר שפט והאספרנטו, ד"ר יוסף חזנוביץ', מייסד הספרייה הלאומית בירושלים, פרופ' אליעזר סוקניק, מגלה המגילות הגנוזות, ר' שמואל מוהליבר,

ראשוני חובבי ציון, נחום צמח, ממ"ס"י "הביבה", השחקן והציר יושאל בקר, ח"כ לשעבר ח"ק נסמן, שוינטה בין לוחמי המרד בטל ביאליסטוק, וראש המשלחת לשעבר יצחק שמיר, שנולד באור ביאליסטוק, ולמד בגימנסיה העברית שפעלה בעיר בין השנים 1919-1939.

אגב, תכנית הלימודים וגימנסיה זו כללה חמש שפות (ביניהן עברית ולטינית), וכן היסטוריה כללית, ישראלית ופולנית, ויאוגרפיה כללית, של פולין ושל איי. ב"היכל ביאליסטוק" ביהוד, הנמצא בשכונה שהוקמה על ידי יוצאי ביאליסטוק לצור הקהילה, שומרה – בין היתר מסמכים והתמנויות – גם תעודה מקראית, משנת הלימודים 1930/31, של תלמידה שלמדה בגימנסיה זו, ובה פירוט כל המקצועות הנ"ל. "זו הייתה זכות" – אומר מר מיכאל פליקר, י"ר הוועד המקומי – "מי שישים את

הגימנסיה העברית בbialistok, יצא בנ-אדם". בין המסמכים המורושים האחים השמריים ב"היכל ביאליסטוק" – מסמכים של קרן היסוד, של פועל ציון, של סניף ההסתדרות הציונית, ואיפלו של ועד מיוחד שהוקם לעזרה יהודאי. אירוניה של הגורל היהודי.

יצורי ביאליסטוק והקימו בארץ ועד שטרתו לשמר את זכר הקהילה ולהעביר את הזיכרון והידע לדור הצער. מר מיכאל פליקר, העומד בראש הוועד, מספר